

ויתן מהן סלע לכהן דהיינו **בששים** כדאמר רב הכא.

שמוציא רימונים, פקע ממנה שם כלי ונטהרה.

קלח-א

ותמהינן: **ותני תנא** שיעורא **במנה בן ארבעים סלעים**?

רבי אליעזר בן יעקב אומר: שיעורה ליטהר **כפקעיות של שתי** [חלק מהאריגה], שמשקלן עשר סלעים. דהיינו, **אחת מארבע במנה בן ארבעים סלעים.**

[והרי רב בא לפרש את שיעור "מנה ופרס" של רבנן, שהוא כשיעור מנה ופרס של רבי דוסא, אלא שסברו כי אין צורך שיהא שיעור זה בכל רחל ורחל⁽¹⁾ אלא בכולן יחד, אך הנידון הוא על אותו "מנה" שבמשנה].

ומוכח שנקט תנא שיעורא במנה בן ארבעים סלעים.

ואמרינן: **איני? והתנן** [בניחותא]: **חמת** של עור חדשה, שלא גמר תפירתה אלא שייר בה סדק, **אף על פי שמקבלת רימונים**, שאם מניח בה רימונים אינם יוצאים דרך הסדק, **טהורה.** דלא חשיב שנגמרה מלאכתה.

שנינו במשנה: **וכמה נותן לו וכו'?** מלובן ולא צואי.

אבל אם **תפרה** לגמרי, ואחר שנגמרה מלאכתה **נקרעה**, **שיעורה** ליטהר מטומאה **כמוציא רימונים.** שאם הקרע בשיעור

תנא: האי דקתני "מלובן" — **לא שילבננו** הישראל **ויתננו לו** לכהן קאמר⁽²⁾, **אלא** יתן לו לכהן צמר בשיעור **שילבננו כהן ויעמוד על חמש סלעים.**

שנינו במשנתנו: **כדי לעשות בגד קטן.**

בסוגיין, עיין שם.

והראשונים דנו אם אחר לידון חייב עדיין ליתנו לכהן. **שהמאירי** [ב"ק צג:] הביא שיש משוים אותו לליבון של גזילה, שקונה רק כששראו בגפרית, ולפיכך ראשית הגז שלבנו במים בלבד חייב, וכן דייק **המשנה למלך** [פ"ב מגזילה הי"ב] מהרמב"ם שכתב בגזילה שניפוץ וליבון נחשב שינוי, ואילו בראה"ג כתב [בה"ו] הלבנו קודם שיתן חייב להפריש אחר שלבנו, ומשמע שחיובו משום שלבנו בלבד אך אם גם נפצו פטור, וכ"כ **הפרישה** [אות ח] בדעת הטור. ולדבריהם יתכן שעדיף ללבנו בליבון שאינו קונה.

1. רש"י נקט כי גם כוונת רבי דוסא היתה למנה של ארבעים סלע, ונמצא שאינו מתחייב עד שיגזזו כשיעור שלש מאות סלעים [ראה לעיל קלז: הערה 3].

אולם בספר **האשכול** ובפיה"מ **להרמב"ם** [עדייות פ"ג מ"ג] כתבו שלרב חסדא צריך שתהא גיזת כל אחת ל"ז סלעים ומחצה, ובחמשתן קפ"ז סלעים ומחצה, וכן ביאר **במלאכת שלמה** על משנתנו, עיי"ש. וראה הערה .

אולם בשם **ספר ההשלמה** הביא המאירי שבגזילה נחלקו אם ליבון במים בלבד קונה או לא, אך בראשית הגז לכולי עלמא אין ליבון נחשב שינוי לעולם, ואפילו אם שראו בגפרית,

2. רש"י ביאר שלא מוטל על הישראל ללבנו, אלא לתת לו יותר בכדי שישאר בו שיעור אחר שילבנו הכהן, ומשמע שוראי עדיף שילבן הישראל את הצמר ויביאנו משובח ונקי לכהן.

מנחני מילי דבעינן ליתן לכהן גיזה בשיעור שיכול לעשות ממנו בגד קטן? (3)

אמר רבי יהושע בן לוי: דאמר קרא בעניינא דראשית הגז "כי בו בחר ה' מכל שבטיך לעמוד לשרת". ודרשינן מינה דבעינן ליתן

לכהן דבר שהוא ראוי לשרות, ומאי ניהו בגד קטן הראוי לשרות? אבנט! וקים להו לרבנן דבעינן לעשית אבנט צמר שיעור חמש סלעים (4).

ומקשינן: מנלן דסגי בשיעור אבנט שהוא

וכן נקט הב"ח [שו"ת סי' נה] בדעת הרמב"ם שכל לבנו חייב, וביאר באבן האזל [פ"ב מגזילה הי"ב] שהחילוק הוא, כי ראה"ג לא נפקע בחיוב על ידי תיקון שעושים כלם בצמר, ונשאר עליו שם "גז צאנך", אך בגזילה כיון שעשה בה הגזלן תיקון קבוע אינו כעין שגזל, ונחשב לגבי קנין כשינוי ממה שגזל כי אינו חייב להשיב אלא כשעת הגזילה. ולדבריהם מסתבר שעדיף שלא ילבנו כלל, כי יש דעות שנחשב שינוי לענין גזילה.

וראה בתפארת יעקב שכוונת הגמרא בסוגיין שלכתחילה "לא ילבנו" אלא יתנו דוקא צוא, ורק בדיעבד גם אם לבנו חייב, וכן משמע קצת לשון הרמב"ם שהוסיף [הט"ז] "אלא יתן לו מצמר הגיזה כשהוא צוא" ולהנ"ל יש לדון אם לא ילבנו כלל או שיכול ללבנו במים כי אינו פוטר בראה"ג, ויתכן שאף אינו קונה בגזילה.

ב. מסוף דברי רש"י "ונפטרות כל גיזים" יש לדייק שפוסק כרבי ינאי שמועיל בכל כמות שנגזז, ועוד שחל חיוב על החפצא, ואינו חייב הפרשה על הראשית גרידא ודו"ק.

3. ביאור הגמרא: שנינו במשנה שצריך לתת כשיעור בגד קטן שהוא מתנה חשובה, והובא לכך מקור מ"תתן לו", וראה הגמרא לברר מנין ש"בגד קטן" נחשב מתנה חשובה, ולכך דרשו מ"לעמוד לשרת" הסמוך לפרשת ראשית הגז, שהחיוב חל רק בדבר הראוי לשירות דהיינו צמר רחלים שמשמש לבגדי כהונה [וכדלעיל קלז]. ונמצא ששיעור הנתינה משוער לפי מדת חלק הצמר שבבגד הקטן מבגדי כהונה. [רש"י ד"ה

אמר - מאין].

ובתוס' רא"ש [קלז:]: הקשה איך אמרו ש"חמשה סלעים" הוא שיעור רק כשיש לו גיזין הרבה, והרי מ"תתן לו" משמע שאין חיוב ראשית הגז אלא כשיש לו חיוב על כדי נתינה חשובה, ומשמע שבפחות מכך אינו חייב אפילו בא' משישים.

ולפטיכך ביאר ש"תתן לו" הוא אסמכתא בעלמא, והלימוד בסוגיין על שיעור בגד קטן שבבגדי כהונה אינו נסוב על מי שיש לו כל שהוא אלא רק כשיש לו גיזין הרבה. והרי"ף כתב כי פשטא דמתניתין "ה' סלעים" משמעותה דלא כרב ושמואל, אלא שאפילו בכל שהוא חיוב הנתינה הוא ה' סלעים, וראה בר"ן שהלימוד מ"לעמוד לשרת" אסמכתא הוא.

והחזו"א [ריד לסוגיין] דן אם לרב ושמואל אין זו אלא מדת עין יפה דרך ארץ, אך מעיקר הדין אין צריך לתת אלא א' משישים, [וכן משמע קצת מפירושו ר"י מלוניל עיי"ש], או שהוא שיעור מדאורייתא, אבל אינו תנאי בעיקר מצוות ראה"ג, ולכן שיש לו הרבה גיזין אמרו רב ושמואל שיתן ה' סלעים שהם בגד קטן, אך גם כשאינן לו אלא כל שהוא חייב בראה"ג, ואז נותן א' משישים.

4. בתפארת ישראל [למשנתנו, אות טו] הקשה הרי ודאי משקל האבנט יותר מה' סלעים שהרי ארכו ל"ב אמה, וכתב שבדיעבד די באבנט קצר מזה, וכן משמע מדברי תוס' בערכין [טו: ד"ה אבנט] שהיה מקיף את הכהן פעמיים.

וכבר הבאנו מדברי רש"י שהשיעור הוא רק

המועט ביותר, ואימא שיעור הראוי לכיפה של צמר שהיא קטנה יותר מאבנט?⁽⁵⁾

ומהי אותה כיפה של צמר?

דתניא: כיפה של צמר היתה מונחת בראש כהן גדול, ועליה ציץ נתון. לקיים מה שנאמר "ושמת אותו" — את הציץ — על פתיל תכלת [ותכלת צמר הוא]⁽⁶⁾.

ומתרגינן: **אמר קרא** "לעמוד לשרת הוא ובניו" — בעיני דבר השוה לאהרן ולבניו. וכיפה של צמר היתה רק בראש אהרן ולא בראש בניו, שהרי רק בראשו של כהן גדול

בגד הקטן ביותר, אימא דבעי ליתן בשיעור שיכול לעשות ממנו מעיל שהוא בגד גדול?

ומתרגינן: אם תפשת מרובה, למילף דבעינן שיעור דמעיל — לא תפשת, שהרי אפשר לפרוך ולומר: מנא לך דבעינן ליתן שיעור גדול דמעיל, הא איכא לפרש קרא ד"לעמוד לשרת" בבגד הקטן ביותר הראוי לשרות! מה שאין כן אם תפשת מועט — תפשת! שהרי בגד קטן ודאי איכא למילף מקרא, דאי נמי מיירי קרא במעיל, הרי בכלל מנה — מאתיים, וגם אבנט נכלל בשיעור זה.

והוינן בה: אם כן, דבעינן לתפוש בגד

נלמדו מאבנט].

ויתכן שמכיפה שכולה של צמר למדו שאין שיעור שלם פחות מסלע, ואילו מאבנט למדו על חלק הצמר שבו, ומלמד שנתנית חלק מהחיוב לא תפחות מה' סלעים לכל כהן.

6. מדברי רש"י [ד"ה ואימא] משמע שהכוונה היא שהיה הציץ מונח על הפתיל תכלת, וכן ביאר הערוך [ערך כיפה] וכן היא בפירוש ר"א בן הרמב"ם עה"ת [שמות כח לו], וכן משמע ברי"ף שבת כו: ומיושב לפי זה למה השמיט הרמב"ם ולא הזכיר שצריך כיפה, שהרי היא הפתיל הקיים בציץ [ראה כסף משנה פ"י מכהמ"ק ה"ג], ויתכן שזו כוונת הפמ"ג [או"ח ל"ב א"א ס"ק גו] עי"ש.

אולם במנחת חנוך [צט, ו] תמה על כך, ונקט שהיתה כיפת צמר ממש, ואינה חוצצת כי כך גזר הכתוב. ולפי זה דנו האחרונים [הגהות אמרי ברוך לטורי אבן חגיגה יז. ובמקרא דוד לו סק"א, ובדבר אברהם ח"ב כב] אם שייך ריצוי ציץ ביוה"כ כשהכהן לבוש בבגדי לבן, או שאינו יכול ללבשו משום שהכיפה עושה יתור בגדים. וראה תוס' קידושין [סו.] שיכול ללבשו

במדת חלק הצמר שבאבנט, וראה תוס' בשבת [כא: ד"ה שמחת] שרבע מהאבנט היה פשתן, והשאר היה עשוי משלשה מיני צמר

ובמשנה למלך [פ"ח מכלי המקדש ה"א] הביא בשם רלב"ג שהיה בו רק מין אחד של צמר וחציו פשתן, וראה בהקדמת תפארת ישראל לסדר מועד [כללי בגדי קדש, ד"ה אבנט]. ובחתם סופר כתב כי גם תחילת שיעור הפרשת ראה"ג, דהיינו בסלע שנחשב "כל שהוא", נלמד מאבנט שמן התורה שיעורו בכדי שיכרוך ויקף פעמיים את גופו.

5. בספר חוסן ישועות כתב שגם המקור לשיעור סלע בראשית הגז נלמד מ"לעמוד לשרת", ולמדו האמוראים שהכוונה לכיפה של צמר ולא לאבנט, ושיערו שאי אפשר לעשותה בפחות מסלע. [וראה דמשק אליעזר - לעיל קלו: הערה 4 - שגם לדעת עולא ששיעורו ב"כל שהוא" היינו שיעור סלע].

וקצת תמוה אם כן איך למדו רב ושמואל שבגזיזן הרבה לא יפחות לכל כהן מה' סלעים, והרי אין הכתוב מלמד אלא על שיעור סלע. [וראה דברי החת"ס בהערה 4 ששני השיעורים

היה ציץ.

של צמר, ורק באבנט דבוץ שוו, והאי אבנט אי אפשר לעשות מראשית הגז דהוי צמר?

ותמהינן: והא אבנט נמי לא שוי לאהרן ולבניו?

ומתריצין: סוף סוף שם אבנט בעולם [כמו "בעלמא"] נוהג באהרן ובניו, שהרי גם לבניו היה אבנט, אף על גב דהוי של בוך ולא דומיא דאבנט אהרן שהיה של צמר. מה שאין כן בכפה של צמר דאינה קיימת בבניו כלל.

הניחא למאן דאמר אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים שהיה של בוך [פשתן] — לא זהו אבנטו של כהן הדיוט ושל כהן גדול של כל השנה, דההוא של כלאיים הוי, שהיה עשוי מצמר, שפיר! דאבנט של כל השנה העשוי מצמר שוו אהרן ובניו.

שנינו במשנתנו: לא הספיק ליתנו וכו'.

אלא למאן דאמר דאבנטו של כהן גדול ביום הכפורים — זהו אבנטו של כהן הדיוט, דהוי נמי של בוך כאבנט של יום הכפורים, והאי דכתיב באבנט כלאיים ואיכא ביה צמר — באבנטו של כהן גדול של כל השנה כתיב, מאי איכא למימר? הא לא שוו באבנט

איתמר: גזו רחלה ומכרה — את הראשונה מיד, ואחר כך גזו את השניה ומכרה, וכך עשה בכל חמש הרחלות, עד שבסוף גיזת כולן היו בידיו ה' גיזין כשיעור שחייב בראשית הגז, אבל לא היו אותם ה' צאן ברשותו⁽⁷⁾, מהו?

בשעה שגוזו את החמישית, או די בכך שבשעת גיזת הראשונות היו בידו, [אך בעת גיזת הראשונות ודאי צריך שיהיו האחרונות בידו, כי החיוב חל רק כשיש לפניו גיזת ה' צאן, אלא שהצירוף מועיל ע"י שנשארה הגיזה בידו, וכמבואר בהערה הבאה]. והרמב"ם למד שנחלקו אם די בכך שה' צאן שלו בשעת גיזה, או שצריך שתהא גם גיזתן שלו להצטרף לחיוב גיזה. וראה להלן בביאור לשון הגמרא.

ציץ אפילו בלי שמונה בגדים, ואם כן יתכן שלבש את הכיפה רק כשלוּבש את הציץ לבדו, שאז צריך לו לקיים "על פתיל תכלת, וכשלוּבש ח' בגדים די שיהא על המצנפת, [ובאמרי ברוך נקט שמרצה בכך, ובבית הלוי ח"א ג, כתב שאינו מרצה], והגמ' בסוגיין סברה שציץ לבדו מרצה, אך הרמב"ם לא הזכירה כי סבר שריצוי תלוי בלבישת כל בגדי הכהונה.

אולם החזו"א [רד, ב] כתב שגם הרמב"ם מפרש שמחלוקתם באופן שמכר את הצאן, אך באופן שמכר את הגיזה מודה רב נתן בר הושעיא שמצטרפת לחיוב, שהרי הלוקח גז צאנו של חברו, אם שייר המוכר חייב, אף שמכר לו קודם צירוף וביד הלוקח אינו מתחייב. ונמצא שבדברי הרמב"ם האלו אין ראייה שפוסק כרב חסדא [וראה להלן הערות ??].

7. הרמב"ם [הט"ו] כתב היו לו חמש צאן וגזו אחת בלבד ומכר גיזתה, ואח"כ גזו שניה ומכרה וכו' הכל מצטרפות לראשית הגז, וחייב אפילו לאחר כמה שנים. והבין הכסף משנה כוונתו שמכר את הגיזה ולא את הרחל ולכן כתב ש"מוחלק מפירוש רש"י", וכן כתב הר"ן שרש"י מפרש שמכר את הרחל אחר גיזתה קודם שצירף ה' גיזין.

ולדבריו נמצא שנחלקו אם החיוב על הגיזה, ולפיכך חייב רב חסדא אף שמכר הצאן, כי

והיינו שלדעת רש"י שנחלקו אם יש תנאי בחיוב הגיזה שיהיו הד' צאן הראשונות בידו

רב חסדא אמר: חייב בראשית הגז⁽⁸⁾.

רבי נתן בר אושעיא אמר: פטור.

ומבארת הגמרא את טעמיהם:

רב חסדא אמר חייב — דהא גזז מחמש רחלות, ובשעה שגזז מכל אחת — שלו היתה, והיו לפניו גיזות ה' צאן, ולפיכך נחשב "גז צאנך"⁽⁹⁾.

באופן שהיה בהן שיעור גיזה בעת שגזז את הראשונה, ומכרה. אך אם גדלו הגיזות רק אחר שמכר את הראשונה, מודה רב חסדא שפטור. ובחזו"א [רד, ג] כתב שאפילו גדלו הגיזות אחר כמה שנים מצטרפות לגיזת הראשונה שנגזזה, ואם החיוב על הגיזה מסתבר שאין צורך שישאר הצאן בידו ומצטרף לחיוב, אך אם נפרש כהכ"מ שגם לרב חסדא צריך ה' צאן, נראה שהצירוף יועיל רק כשלא מכר את הראשונה וגם הריטב"א לא התכוון לפוטרו אלא כשגדלו אחר שמכרן ולא אחר שגזזן.

9. הרמב"ם [שם] כתב "ראשית הגז מצוותה בתחילה, ואם הפרוש בין באמצע בין בסוף יצא, והוא לשון התוספתא, ובפשטות דין זה תלוי במחלוקת רב חסדא ורב נתן, וכמו שביאר הר"ן בחידושו כי טעמו של רב חסדא לחייב אף שמכר מקצת הצאן הוא משום שהחיוב חל כאשר בא לגזז חמש צאן, וכיון שכבר חל החיוב מתחילתו תו לא פקע, ולפיכך יש חילוק בין גיזת הראשונה לשניה, ונותן מה שגזז בתחילה, אך לרב נתן שהחיוב חל רק אחר שגזז הכל אין טעם לתת ממה שגזז תחילה דוקא. וכן נקט בחזון יחזקאל וכן כתב בלב אריה שהרמב"ם פוסק כרב חסדא משום שסבר כתוספתא שמצוותה בתחילה [וראה כסף משנה שנקט טעם אחר].

אולם אין לכך הכרח אלא להבנת הר"ן בדעת הרמב"ם וכפירושו בגמ', אך לביאור החזו"א שטעמו של רב חסדא הוא משום שהחיוב חל על הגיזה אין ראייה שדין "מצוותה בתחילה" הוא דוקא לרב חסדא, כי אין החיוב ממשיך משום שחל בתחילת הגיזה, אלא משום שאינו

הגיזה מצטרפת לחיוב, [וכן משמע מלשון הרמב"ם בה"ט "שאינן החיוב אלא בשעת הגיזה", וכדלהלן]. ורב נתן בר אושעיא סבר שהחיוב על הצאן, ואם אין לו ה' צאן אינו מתחייב כלל בראשית הגז, אך מכירת הגיזה אינה פוטרת [ונקט שרב חסדא ודאי מחייב במכירת הגיזה, משום שאין צורך שתהיה כולה לפניו בשעת גיזתו ורק אם החיוב תלוי בה' צאן צריך שיהיו כלם בבעלותו].

והיש"ש [סי' ט] כתב שמחלוקתן דוקא במכר אחת מהצאן אך אם מכר חלק מהגיזה כלם מודים לפטור, והטעם לכך כי החיוב תלוי בשעת הגיזה, ואין ה' צאן אלא תנאי לחיוב, ולפיכך אף לדעת רב חסדא שאין צורך בה' צאן בשעת גיזת החמישית, צריך שתהיה כל הגיזה לפניו בשעת הגיזה, וכן משמע מדברי הריטב"א שגרס בדברי רב חסדא "ובעידנא דמתחיל למיגז איכא צאנך".

ובחידושי הרי"ם [ב"ק צג:]: הוסיף כי גם לדעת הרמב"ם שרב חסדא מחייב גם במכר חלק מהגיזה, היינו דוקא במוכר, אך אם צבע חלק מהגיזה או שנאבדו מודה רב חסדא שאינם מצטרפים כי אינם בעולם, והיינו משום שאין ההוצאה מרשותו פוטרתו וכדלהלן בסמוך שהמוכר משייר לפניו כדי להפריש משלו על הגז שמכר אך כששינה את הגז, מועיל השינוי לפוטרו אף שכבר חל החיוב מתחילה. [וראייתו מהברייתא שם דתנן גזז ראשון ראשון אין מצטרף, ואילו דין זה תלוי במחלוקתן היה ראוי להקשות מברייתא זו לרב חסדא, ובהכרח שמודה בזה].

8. כתב הריטב"א שרב חסדא אינו מחייב אלא

תנן: הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים, פטור מראשית הגז, שהרי הצאן לא היה שלו בשעת גיזה, משמע הא הלוקח צאנו של העובד כוכבים על מנת לגזוז, דהיינו שיהא הצאן של הישראל עד אחר הגיזה — חייב! שהרי בשעת הגיזה נחשב "צאנך" ואמאי,

רב נתן בר אושעיא אמר פטור — דבעידנא דקא מלא שיעורא — בזמן שיש בידו שיעור גיזה של חמש רחלות — בעינן שיהא "צאנך"¹⁰, וליכא, שהרי באותה שעה כבר אינן שלו, שהרי מוכרן!

ממה שמפרישים מחדש על ישן שהמפריש בסוף יצא, אך אם תלוי בשעת הגידול, יתכן שמדובר בגיזה ישנה שלא נגזזה עד שגדל גז חדש, וגזו מהחדש ראשונה, ונמצא מפריש מן החדש בתחילה.

וראה במאירי שהוכיח מדברי רב חסדא שהמפריש בסוף יצא, שהרי [לפי הרמב"ם] אף אם מכר את הגיזה מצטרפת לחיוב עם גיזה חדשה, אף שעדיין לא התחייב בתחילה, ובהכרח, שיכול להפריש בסוף, [והיינו לתת מהגיזה שנגזזה בסוף, אך הפרשה לא שייכת כלל בגיזה, וכנ"ל].

10. לביאור הר"ן וכסף משנה בדעת הרמב"ם צריך לגרוס כאן "בעינן גז צאנך" שהרי טעמו של רב נתן לפטור הוא משום שצריך שתהא הגיזה שלו בכדי להצטרף לחיוב. אולם לפי רש"י ולביאור החזו"א בדעת הרמב"ם עדיפה גירסתנו שרב נתן מצריך שיהא הצאן בידו בשעת החיוב, כי החיוב תלוי אם הצאן בידו, או משום שהחיוב על הצאן או משום שחיוב הגיזה תלויב תנאי שהצאן בידו, וכנ"ל.

ובביאור סברת רב נתן לפי הבנת החזו"א בדעת הרמב"ם צריך להוסיף שאין כוונתו שהחיוב על הגיזה חל רק בתנאי שגדלה מצאן שלו, אלא כל החיוב חל רק על הצאן ולכן צריך שיהיו כלם ברשותו. והר"ן כתב שטעמו של רב נתן שלא חל החיוב עד שעת "ראשית גז צאנך תתן לו" ועד שלא גזז חמשה אין החיוב מתחיל, ולא חל עליו חיוב מעולם.

תלוי בצאן, ואף שמכרם הגיזה מצטרפת, ואין החיוב תלוי בצירוף בשעת גיזה. [אך לדעת הי"ש שרב חסדא פטור במכר גיזה, מסתבר שנחשב מצוותה בתחילת הגיזה ועיין].

והטעם שצריך להפריש מגיזה ראשונה כתב הרדב"ז משום דכתיב ראשית, וביאר בבבבית אדם [בשערי צדק] שבתרומה וחלה נעשה הכל בבת אחת, ולא שייך לחייב על תחילה אך גז שנעשה מעט מעט אפשר לפרש שכוונת הכתוב לחייב ליתן "ראשית" דהיינו תחילת הגיזה. ובדרך אמונה [בה"ל ד"ה רה"ג] שבתרו"מ מתפרש "ראשית" כחיוב להפריש קודם היתר שירים אך בראה"ג שאינו טובל בהכרח שהכוונה כמו בכיורים שיקח מהראשון. ובאופן נוסף ביאר שבתרו"מ מתפרש שיהיו שיריים ניכרים, אך בראשית הגז שעושה כל גיזותיו ראשית, בהכרח שצריך לקחת מהראשון.

וראה בחסדי דוד שיפרישנה מיד אחר שגזז את הראשונה משום שזריזין מקדימין, אך בדרך אמונה [שם] כתב שלא יפריש מיד כי לא חל החיוב עד שגזזו ה' צאן, ואין ההפרשה חלה, אלא כוונת התוספתא שיפריש אחר כך מהגזו בתחילה, ונראה פשוט שאף אם חל חיוב לרב חסדא מתחילה אין חיוב נתינה עד שגזזו ה' רחלים, ואם יתן קודם לא תועיל נתינתו, וכדלהלן.

ולגבי דין הפרשה באמצע או בסוף כבר הבאנו לעיל [קלו. הערה 17] נידון האחרונים אם דין "חדש וישן" תלוי בזמן הגיזה או בזמן גידול הגיזה, ואם תלוי בזמן הגיזה נמצא מוכח

הא כל חד וחד צאן — בתר גיזה נפקא ליה מרשותיה מיד, שהרי קנאו רק לצורך גיזה, ואם כן אין כל הצאן ברשותו בשעה שמסיים לגזוז שיעור חיוב, ובכל זאת חייב! קשיא לרב נתן בר אושעיא? (11)

תרנמה רב חסדא אליבא דרב נתן בר אושעיא: הקנין בצאנו לגזוז הוא כגון שהקנן לו העובד כוכבים את צאנו לישראל כל שלושים יום, שכל הבהמות קנויות לו עד שיסיים גיזת כולן (12) [ו"שלושים יום" לאו דווקא, אלא שהקנן לו עד שיסיים הגיזה, רש"י].

שנינו במשנתנו: הלוקח גז צאנו של חברו וכו'.

מאן תנא דהיבא דאיבא שוירא גבי מוכר — בתר מוכר אזלינן, ועליו מוטל החיוב לתת ראשית הגז של כל הצאן.

אמר רב חסדא: רבי יהודה היא: (14) דתנן [פאה פ"ג מ"ה]: המוכר לחברו קלחי אילן [אילנות עם פירותיהן, ונקט לשון "קלחים" ששייך בירקות, משום ששדה זו אינה שדה אילן אלא שדה תבואה או ירק שגדלו בה

11. הכסף משנה הקשה מכאן על דעת הרמב"ם [לפי דרכו] שמחלוקתן רק שבאופן שמכר הגיזה, אך גם רב נתן אינו מצריך שיהא הצאן שלו בשעת גיזת האחרונות, ואם כן מה הוקשה לגמרא מהחיוב ב"צאנו לגזוז" והרי הגיזה נשארת שלו ולכן חייב עליה.

ולביאור החזו"א קושיית הגמרא מובנת, שהרי לרב נתן החיוב הוא על הצאן, ולכן פטר דוקא באופן שמכר את הצאן, ופשוט. [וראה אור שמח וצ"ע]. וכתב החזו"א [שם] שהרמב"ם הוסיף וכתב שחייב "אע"פ שחזורים הצאן לעכו"ם אחר גיזתן" להשמיענו שהלכה כרב חסדא שהחיוב תלוי בגיזה, ואין צורך שיהיו הצאן שלו עד גמר גיזת ה' צאן.

12. לדעת רש"י [ד"ה הלוקח] והטור [הובאו בהרחבה בהערה 7 למשנה] שמדובר באופן שלקח גיזה מחוברת, נמצא שלרב חסדא צריך שיקנה צאן לגיזתה עד שיגזזה בלבד, ולרב נתן צריך שיקחם לגיזתם לשלושים יום. כי תנאי הוא שיהיה הצאן שלו עד שיגמור גיזת כלם ויתחייב. וראה מאירי ואור שמח שנחשב "צאנך" כי הצאן משועבד לו לצורך גיזה. ועיין לעיל [קלו].

הערה [21].

אך לדעת הרמב"ם שמדובר בקונה גיזה תלושה, לכאורה אין מועיל קנין בצאן לגיזתם אלא לרב חסדא שאין צורך שיהיה הצאן שלו אחר הגיזה, אבל לרב נתן כיון שגזזה הרי אין לו שום זכות בהן ומה יועילו לו שהם אצלו, ובהכרח מדובר שהקנה לו את עצם הצאן בקנין גמור. [וראה חזו"א רד סק"א שאף על פי שלא לקח את הצאן, כיון שהם בידו כדי לגזוזם נחשב "צאנך", והיינו רק לרב חסדא שהלכה כמותו אך לרב נתן צריך קנין גמור, וכבר העיר כנ"ל באו"ח כמד לפסחים דף לח.].

ובלב אריה כתב שלא גמר לגזוז אף אחת לגמרי, ונשאר הצאן שלו לגיזה עד שגזוז מכל חמשתן, ועיין בשו"ת מנחת ברוך [פט ענף ג].

14. מלשון הגמרא משמע שרבי יהודה חולק על תנא קמא, ואילו הרמב"ם בפיה"מ בפאה נקט שבא לפרש דבריו, שהרי כלל הוא [סנהדרין כה]. כל מקום שאמר רבי יהודה "אימתי" כוונתו לפרש, ויתכן שרק רב חסדא סבר שנחלקו, וכמו שאמר [עירובין פב]. שגם במקום שאומר רבי יהודה "אימתי" כוונתו לחלוק.

אמר רבי יהודה: אימתי, בזמן שלא שייר בעל השדה לעצמו אילנות אלא מכר את כולן, אבל אם שייר בעל השדה לעצמו אילנות, נותן הוא פאה מזרעים שבשדה (17) על הכל, גם על אילנותיו של הלוקח. ומוכח

כמה אילנות⁽¹⁵⁾ שבתוך שדהו, נותן הלוקח פאה לכל אחד ואחד מן האילנות, ואינו יכול לפטור את כולן בפאת אילן אחד, כי הואיל והשדה אינה שלו, אין האילנות נחשבים כנמצאים בשדה אחת אלא כאילו כל אחד בשדה בפני עצמו⁽¹⁶⁾.

17. כך פירש"י נ"ה אבל, ודלא כהר"ש על משנה זו שפירש שמפריש מהאילנות ששייר אצלו. ובתוס' רא"ש תמה איך יכול להפריש מזרעים על אילנות והרי שנינו [בפאה פ"ב מ"ה] שבשני מינים אין מפרישים מזה על זה. ותירץ שבאופן זה שעיקר השדה הוא של זרעים והאילנות עלו מאליהן ועומדים להעקר, פוטרים הזרעים את האילנות, ואינו דומה לשני מיני זרעים, ונראה שכוונתו שהחילוק בשני מינים בפאה אינו כחילוק בתרומה, שהרי כבר התבאר לעיל [קלז: הערה 7] שחיוב פאה אינו חל על הפירות אלא על השדה, ולפיכך אין מין הפרי גורם שלא יוכל להפרישו על מין אחר, אלא רק משום שנחשבים כשדות חלוקים, [וכן משמע בקרית ספר שמין על מין אחר נחשב כהפרשה משדה על חברתה, וכן ביאר במקדש דוד סב], ולפיכך כשהם טפלים לשדה שעיקרה זרעים נפטרים בפאת זרעים. [אך אין לפרש שכוונתו שאילנות העומדים להעקר דומים לזרעים הנעקרים, שהרי עדיין מינים חלוקים הם וראה עוד בהערה 19].

ובתחילת דבריו הוכיח כדעת רש"י מהחשוב שחל על האילנות על ידי תחילת קציר בזרעים, ואילו מפריש פאה רק מהאילנות לא היה חל חיוב עד שיתחיל ללקוט מהאילנות, אך דחה לפי פירושו כי ע"י קציר הזרעים שהם עיקר השדה חל חיוב פאה על כל השדה אף לפי הר"ש, שאינו מפריש אלא מאילנות על אילנות, ונראה שכוונתו שחיוב פאה חל על "השדה", אך הפרשת פאה אינה מועילה אלא מאותו המין,

15. כך פירש"י, והרא"ש בפאה נקט שנקראו "קלחים" כי מדובר באילנות קטנים שעלו בשדהו והדרך לעוקרם כשהם קטנים.

אולם הרמב"ם בפיה"מ שם נקט שהם "שרשי צמחים המחויבים בפאה ואינם אילן וכן מבואר בגמרא" ומסתמא כוונתו להוכיח מדברי רבא "שהתחיל לקצור" ובאילנות לא שייר קצירה. [וכן העיר שם הר"ש שאין הכוונה לקצירה אלא ללקט].

אך ראה בהערה 17 שהרא"ש דייק מדברי רבא שדי בקצירת תבואה לחייב גם אילנות אף שלא לוקט מהם.

16. כך פירש הרא"ש בפאה [שם] "כיון שאין לו בקרקע כלום אפילו לצורך יניקת אילנות אין השדה מצרפן, ובכל חד וחד קרינן ביה "שדך".

אך כאן כתב בתוס' רא"ש כי "אע"פ שנחל ושלולית אינם מפסיקין לפאה באילנות, שאני הכא שמפסיק חיוב של אחר בינתיים", ולביאורו הנ"ל אין צורך לטעם זה, כי רק בין האילנות שבשדה אחת אין מפסיקין, אך כשהשדות חלוקים חלים חיובים נפרדים, ולכן כשאין לו חלק בקרקע אין מפריש מזה על זה. וראה בדרך אמונה פ"ג ממתנ"ע ס"ק קי] שהביא מחלוקת האחרונים אם גם שדה של אחר מפסקת או רק שדה בעה"ב, ולכאורה תלוי בביאורים אלו.

ויש לדון אם יש נפקא מינה בין הביאורים באופן שקנה קרקע ליניקתן לענין להפריש מזה על זה אף כשקרקע בעה"ב מפסקת ביניהם, כי אינה מעכבת בקצירתן יחד, וראה ציון ההלכה [שם ס"ק רד].

רבי יהודה: **והוא**, פאת שדהו פוטרת את כל האילנות – רק באופן **שהתחיל בעל השדה לקצור** את הזרעים קודם שמכר את האילנות, כי בכך התחייב בפאה גם על האילנות, והפאה שהתחייב אז ראויה לפטור את כל השדה עם האילנות [וכל זה דווקא אם שייר

שאם שייר המוכר חלק לעצמו, מוטל עליו חיוב הפרשה על הכל, שאם לא כן היאך פוטר בפאה שלו את אילנותיו של אחר?! (18)

אמר ליה רבא: והא מר הוא דאמר על דברי

את המתנות אצלו, אך לרב חסדא החיוב מדינא וכדברי תורא"ש, וכן משמע מהשקלא וטריא בסוגיין, כי אילו גם רב חסדא סובר כן מה הקשה לו רבא בסמוך שבראה"ג לא התחייב בתחילה על הכל, והרי משייר את כל הגיזה עד שיתחייב. [ודוחק לומר שמשום כך גופא אמר רב חסדא "והוא שהתחיל לקצור" כי בפאה מוכר לו הכל שאין בה הפקעת מצוה, ולולי שהתחיל לקצור לא יוכל להפריש על חלק הלוקח, ועל כך אמר רבא שאי אפשר להעמיד באופן כזה בראה"ג, כי לא התחייב בתחילה, ונמצא שהפקיע את המצוה, וגם לא יוכל להפריש]. אולם יש לפרש שקושיית רבא הרי רק בפאה מסתבר שמשייר כי התחייב בתחילה, אך בראה"ג שלא התחייב מהיכי תיתי שישיר. [ובהערה זו יתבאר מהו החיוב כשהתחיל לקצור].

ובירושלמי פאה [פ"ג ה"ו] מסקינן שאף אם לא התחיל המוכר לקצור חייב לתת פאה על הכל, וכמו בראשית הגז [וכך הבין רבא את דברי רב חסדא בסוגיין] וביאר הירושלמי שרבי יהודה מחייב את המוכר אף שבעת המכירה עוד לא התחיל חיובו, "משום דחובת קציר בקמה" [דהיינו שפאה ניתנת מהקמה על מה שכבר קצר, וכיון שהאילנות עומדים להעקר נחשבים תלושים לגבי הזרעים שביד המוכר ומפריש מהם], או משום דהוי כמוכר לו חוץ מחובתו". ובספר **חוב"ב** [פאה ד, ו] ביאר שהמוכר נחשב כשותף בשדה לגבי זכות הפרשת פאה, ואינו נחשב כמפריש משלו על של חברו, וסבר רב

ואף שקציר מין אחד מחייב את כל המינים שבשדה, אין פאה ממין אחד פוטרת, אלא צריך להפריש מכל מין על מינו, וכעין זה מבואר בתורת זרעים ריש פאה עיי"ש. [אכן, כבר הבאנו שהר"ש ביאר שכוונת הגמרא שליקט מהאילנות].

18. **בתורא"ש** העיר שאין דמיון גמור בין פאה לראה"ג, שהרי הלוקח חייב בפאה גם בפני עצמו אף שלא שייר המוכר, ואילו בראשית הגז אין הלוקח חייב בפני עצמו כי אין הצאן שלו, אלא רק מצד שהמוכר לא מכר לו את חלק המתנות ובהו סובר רב חסדא כדברי רבא להלן, ולא נחלק רב חסדא על רבא אלא באופן ששייר, שדעת רב חסדא כי אין חיוב המוכר ששייר משום ששייר המתנות אצלו, אלא כיון ששייר חלק אצלו חייב מדינא על הכל.

אמנם דעתו של רב חסדא טעונה ביאור, למה יתחייב המוכר גם על חלק הלוקח מפני השיר, והרי אין כל הגיזה והקמה שלו. והחזו"א [רד סק"א] כתב שאין דעת המוכר להפקיע זכות כהן, ודעת שניהם שישאר לכהן זכות ראה"ג ומשייר הגיזה לעצמו עד שעת הגיזה והלוקח זוכה את הגז לאחר שכבר התחייב בראה"ג וכו', אמנם ביאור זה אינו שייך במוכר ששייר אילן בשדה, שהרי במכירתו אינו מפקיע את מצוות פאה כי הלוקח מתחייב בה, ואינו דומה לראשית הגז.

ואכן מסתבר שלא התכוון החזו"א לבאר כן אלא בדברי רבא שנקט כי החיוב משום ששייר

החייב אלא אחר שמכר⁽¹⁹⁾.

וכי תימא דהכא נמי נאמר בראשית הגז: **והוא שהתחיל לגזוז**, ורק באופן זה חייב המוכר, אי אפשר לומר כך, **כי בשלמא התם, ויבקרכם את קציר ארצכם כתיב,**

בעל השדה גם אילנות לעצמו, אבל אם לא שייר, נסתלק מחיוב פאה על אילנות ואין פאת זרעים פותרתן], ואם כן אין דמיון בין חיובו בפאה לראשית הגז, כי בפאה כבר חל חיובו קודם שמכר ואינו פוקע כי שייר חלק מהחיוב אצלו, אך בראשית הגז לא חל

כן כל הצאן בבעלות אחת. ואין המניעה רק משום שאינו יכול להפריש מחלקו.

וראה בירושלמי [פאה ספ"ב] שדן מי מוזהר שלא לקחת פאה זו, אם המוכר או הלוקח, ונראה שנידון זה שייר רק לרבא שהמוכר מפריש על של הלוקח ע"י שיוור מחלקו, אך לרב חסדא המוכר חייב בהפרשה ומפריש מחלקו, ורק לו אסור ליטלה.

ובטעמו של רב חסדא פירש"י דמההיא שעתא מיחייב בפאה, ופאה דההיא שעתא חזיא למפטר כולה שדה", ולכאורה תמוה שהרי בפאה [פ"ב מ"ז] שנינו קצר חצייה וקצרו ליסטים חצייה פטורה שחובת קציר בקמה" והיינו שחיוב פאה הוא שלא רק לכלות שדהו, ואם אין הדבר בידו אינו חייב, ואיך אמר רב חסדא שמתחייב מתחילה בפאה.

ובהכרח שבקצירת שיבלת ראשונה חל זכות ממון עניים בשדה, ושעת החיוב אינה אלא בכלילי הפאה, אך כיון שחל ממון עניים אין המוכר מוכר חלקם, ולכן יכול להפריש משלו על חלק הלוקח, ואין קציר הלוקח פוטרו כקציר ליסטים משום שכל זכות העניים היא בקמת המוכר.

וראה בדרך אמונה [פ"ג ממתנ"ע הי"ח, בה"ל ד"ה ואם] שהוסיף כי ע"י שהתחיל לקצור נקרא שם אחד על כל השדה וגם כשמוכרה לאחר לא נפקע ממנה שם שדה אחת לענין הפרשת פאה. וכבר נחלקו בזה רש"י ותוס' במנחות [עא: ד"ה הנחל] אם שייר הפסק בשדה אחר שהתחיל לקצור, אך המקדש דוד [זרעים

חסדא כי כיון שאין הקלחים מצטרפים אצל הלוקח לחיוב פאה אם שייר המוכר חלק לעצמו נחשב כאילו התנו ביניהם שהמוכר ישאר שותף בהם להפרשת פאה, וצ"ע אם שייר לומר כן בראשית הגז [וראה אור שמח וצ"ע] וכבר הערנו שטעם זה נראה טעמו של רבא ולא כרב חסדא שמחייב את המוכר מדינא.

ולכאורה מוכח שדעת רב חסדא עצמו היא שהחיוב מדינא חל על המוכר רק אחר שהתחיל לקצור [ומהטעם המבואר בהערה הבאה. וכן משמע בר"ש וברא"ש בפאה שנקטו כי לרב חסדא חיוב כשהתחיל לקצור, וראה הערה 21]. ובדעת רבא יש לדון אם מתחייב גם קודם קצירה מצד הסברות הנ"ל, וראה הערה הבאה.

19. מקושיית רבא משמע שהבין כי טעמו של רב חסדא שייר אף אם לא התחיל לקצור [והסברא מבוארת בהערה הקודמת] וכל תמיהתו היא לפי מה שהוסיף רב חסדא והעמיד את דברי רבי יהודה דוקא באופן שהתחיל לקצור, וזה לא שייר בראשית הגז. אך רבא עצמו סבר שבראשית הגז המוכר חייב מצד שיוור וכדלהלן, ואילו בפאה יכול לסבור שאין חילוק הבעלות גורם שיחשבו כשתי שדות, אלא שחיוב שדה חבירו אינו חל עליו כשאינו יכול להפריש מחלקו, אך כששייר בידו את מה שעליו להפריש, יכול להפרישו גם על של חבירו, ואינו נחשב כמפריש משדה אחרת כי שיירו מחלק הלוקח. אך רב חסדא אינו יכול לפרש כן, כי בראשית הגז אינו יכול להתחייב מדינא אלא אם

ומשמעותו מעידנא דאתחיל לקצור — מיחייב בפאה דכולה שדה, ולכן חייב גם על האילנות. אלא הכא בגז, הרי מעידנא דאתחיל למינז לא מיחייב בכוליה עדריה⁽²⁰⁾, דהא לא כתיב "בגזזכם" כמו "בקצרכם", אלא "גז צאנך" תתן לו,

ומשמעותו כי רק לאחר שגזז את כל צאנו — נתחייב, ואם מכר חלק מהגז קודם שגזזו אינו מתחייב להפריש ממנו ראשית הגז.

אלא אמר רבא: האי תנא הוא, דתנן [לעיל קלב.]: אמר לו לטבח: מכור לי בני מעיה

סב הוכיח שדעת הרמב"ם כי לענין חלות חיוב נקבע שם השדה כפי שעת תחילת הקצירה, אך לענין הפרשה מועיל הפסק שאחר קצירה להחשיבה כשדה אחרת שלא יפרישו ממנה, כי החיוב חל על השדה אך ההפרשה תלויה בקצירה.

ובספר בית תלמוד לאבי החזו"א [נדפס עם שערי תבונה להגרי"ק] צידד שטעמו של רב חסדא הוא שבעל הצאן חייב אף שאין הגיזה שלו [דלא כהחזו"א בהערה 7 שלרב חסדא לעיל החיוב על הגיזה] אך תמה אם כן למה חייב דוקא כששייר, והרי אף אם שייר יתחייב לקנות מחלק הלוקח ולהפריש. וכבר הבאנו [בהערה 8 למשנה] שהאור שמח שכתב כדבריו, וביאר שאם לא שייר נפטר מצד מזיק מתנות כהונה או שמכרן וכן משמע בב"י אך בערוך השלחן כתב שגם ביאור זה כדעת רש"י דוקא, שהרי להרמב"ם המחייב את הלוקח בגיזה מחוברת, נמצא שאין המכירה נחשבת כהיזק מתנות, כי יפרישן הלוקח.

ויתכן שהטעם לחייב את המוכר הוא משום שבתחילת קצירתו חל חיוב פאה, וכיון שחטה אחת פוטרת מדינא את כל השדה, וכבר חל על המוכר חיוב זה בקצירתו, לא יתחייב הלוקח מדינא בפאה נוספת בחלקו, ולפיכך נמשך כל שיעור החיוב על המוכר שכבר התחייב בתחילה על קמה זו, וטעם זה שייך גם בראשית הגז לרב חסדא שמצוותה חלה בתחילה ורק חיוב הנתניה בסוף, וכמבואר בהערה הבאה. ונצטרך לומר שהמוכר חייב רק כשהתחיל לגזוז.

ולביאור זה מובן [לדעת רב חסדא] למה חיוב מוכר המשייר נאמר דוקא בפאה וראה"ג, ולא בחיוב טבל בתרומה, שהרי אינו תלוי במעשה המוכר. וראה בחזו"א [רד, א] שחיוב טבל חלה גם בלוקח, כי אם גמר מלאכתם ע"מ לאבד, פטור. וגם שחיוב המוכר המשייר שייך רק במצוות נתינה, אך חיוב הפרשה לתקן את הנתר חל גם על הלוקח. ועוד שבדבר הטובל אין מצוות נתינה קודם הפרשה, וכיון שהתחייב הלוקח להפריש - כדי לאכול בלא איסור טבל - חל עליו חיוב נתינה. [ולכאורה טעמים אלו שייכים גם בפאה, ובכל זאת המשייר חייב, וצ"ע].

20. בלב אריה הקשה הרי מבואר לעיל שרב חסדא סבר שמצוות ראשית הגז מתחילה ולכן חייב גם אם גזז ראשונה ומכרה, ואיך הקשה לו רבא שמעידנא דאתחיל לא אחייב וכו', וכבר ביארנו בהערה 9 שלדעת החזו"א אין טעמו של רב חסדא משום שמצוותה בתחילה, אלא משום שהחיוב חל על הגיזה.

אך גם להבנת הר"ן ולב אריה שהחיוב חל בתחילת הגיזה, עדיין לא חל בפועל חיוב לתת את ראשית הגז עד שיגמור לגזוז ה' צאן ואם נתן לא יצא ידי חובתו, ואינו דומה לפאה שעם קצירת שכולת ראשונה יכול לעשות בפועל את כל שדהו פאה.

וכבר ביררנו לעיל [קלז: הערה 7] שאין חיוב ראשית הגז חל על העדר אלא על הצאן הנגזז, [או על הגיזה שנגזזה], וזו כוונת רבא לחלק

של פרה זו, וחייה בהן — באותן בני מעים — מתנות כהונה, נותנן הלוקח לכהן ואין מנכה לו המוכר ללוקח מן הדמים ששלם, שהרי אין המוכר רוצה למכור את המתנות ולהפקיע מעצמו מצוות נתינתן⁽²¹⁾. אבל אם לקח ממנו במשקל, ושקל לו הטבח את המתנות, ומוכח שהתכוון למכרם לו, לכהן,

ומנכה לו המוכר ללוקח מן הדמים, שהרי מוכח שרצה למכרן ואינו יכול ליטול עליהם תשלום כי הן של הכהן.

אלמא, מוכח מהרישא, כי מתנות דכהן לא קלח-ב מזבין איניש. כי אין המוכר רוצה להפקיע מצוותו לתת מתנות.⁽²²⁾

לקצור. וגם הרמב"ם שפסק [בה"ו] שהמוכר ושייר חייב בראשית הגז אף שלא התחיל לגזו, פסק מאידך [בה"ל' מתנ"ע שם] שחיובו רק אם התחיל לקצור.

וכתב הפרי חדש [בספרו מים חיים הל' מתנ"ע] שדוקא בראשית הגז שהלוקח פטור אפילו אם קנה גיזה מחוברת, אין המוכר רשאי למכור את מתנת הכהן ולהפקיע את המצוה, [וכפרש"י ד"ה אלא] אך פאה שהלוקח קמה מחוברת חייב בה, כל זמן שלא התחיל לקצור יכול למכרה ויתחייב בה הלוקח, ולא תפקע המצוה.

אולם דבריו תמוהים לכאורה, שהרי רק בדעת רש"י אפשר לחלק כך, אך כבר הבאנו [בהערה 7 למשנה] שהרמב"ם סובר שהלוקח גיזה מחוברת חייב, ואם כן תמוה למה המוכר חייב אף שלא התחיל לגזו, ואם יש חזקה שאינו מוכר מתנות אפילו קודם שהתחייב בהם, למה בפאה תלוי אם התחיל לקצור.

ובדרך אמונה [בה"ל פ"ג ממתנ"ע הי"ח ד"ה ואם] כתב שבפאה אם לא התחיל לקצור כיון שלא שייר אינו יכול להפריש משלו על של חברו אפילו בדיעבד, ואילו בראשית הגז אין לחלק כן, ודחה, שאם כן מה הקשה רבא לרב חסדא, והרי הוצרך לומר שהתחיל לקצור כדי שלא תחשב הפרשה משלו על של חברו. וראה עוד בע"ב הערה 1.

22. רש"י פירש שראיית רבא מהרישא שמכר לו סתם, ומסתמא לא מכר את המתנות, ולפיכך אין

מפאה שחיובה חל על השדה בקצירת שכולת ראשונה. ואף שיכול להפריש מתחילה היינו משום שאין ההפרשה חלה, ואינה אלא הנחת הגיזה שנגזזה ראשונה בכדי ליתנה לכהן אחר גיזת כלם, אך אם כבר נתן אינו יכול לפטור בה מה שיגזו אחר כך, כי עדיין לא התחייב, ורק פאה שחיובה חל על השדה פוטרת את כל השדה אף שנקצר אחר כך. וכן נקט בדרך אמונה [בה"ל הי"ג ד"ה כמה, הט"ו ד"ה אינן]. אכן, אף שהחיוב על הצאן, כיון שאינו טובל, יתכן שאם יפחות מהשיעור לא תחול ההפרשה כנגד החלק שהפריש, ואינו כתרומה וחלה שכל חלק מההפרשה מפקיע כנגדו חלק מהפירות מאיסור טבל, אלא חיוב נתינה היא על כל הצאן או הגיזה ואם נחסר בנתינה לא חלה כלל. ולפיכך גם אינו יכול לקבוע שתחול רק על חלק מהגיזה והשאר ישאר בחיובו. וראה דרך אמונה [בה"ל הי"ד סד"ה השותפין, הט"ו סד"ה אינן].

21. כבר הארכנו לעיל לבאר טעמו של רבא, שאין אדם מפקיע מצוות מתנות כהונה, ולכן אמרין ששייר את המתנות ואת כל מה שנצרך לו כדי להתחייב בהם ולהפרישם וליתנם לכהן, ולפיכך אינו נחשב כמפריש על של חברו.

ולכאורה משמע שהוצרך לטעמו כדי לחייב גם באופן שמכר קודם שהתחיל לקצור כמו שמתחייב בראשית הגז אף שאין החיוב חל עד שגמר לגזו כלם. [וכמבואר בהערה 18] ואם כן תימה ממש"כ הרי"ש והרא"ש בפאה שגם רבא לא חייב את המוכר בפאה אלא באופן שהתחיל